
4.4 Προτάσεις για στρατηγικές και διδακτικά μέσα για την υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι μια απαιτητική παιδαγωγική προσέγγιση, που απαιτεί συστηματικό σχεδιασμό αλλά και πολλαπλά μέσα και στρατηγικές. Ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων κατάλληλων για ουσιαστική κατανόηση, ελκυστικών και προσαρμοσμένων στις μαθησιακές ταυτότητες κάθε ομάδας μαθητών, απαιτεί μια πλούσια «Εργαλειοθήκη», εύκολων προς αξιοποίηση προτάσεων. Στην υπο-ενότητα αυτή, παρουσιάζεται ένας μεγάλος αριθμός προτεινόμενων στρατηγικών και μέσων (οι οποίες αναλύονται πλήρως, με παραδείγματα στον φάκελο εκπαιδευτικού υλικού).

Οι στρατηγικές είναι ευρύτερες προσεγγίσεις που είναι άμεσα συνδεδεμένες και απαραίτητες για την υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, με άμεσες θεωρητικές αναφορές και εμπειρική τεκμηρίωση. Κάθε στρατηγική, μπορεί να υλοποιηθεί με διάφορα μέσα, ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο, την ομάδα των μαθητών ή τις διδακτικές προτιμήσεις του εκπαιδευτικού.

Κατάλογος στρατηγικών και μέσων

Στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας	1. Ξεκινώντας από το τέλος (backward planning) 2. Γνωρίζω, Κατανοώ, Κάνω (Know, Understand and Do – KUD) 3. Επικέντρωση σε βασικές έννοιες (Big Ideas) 4. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση την ταξινομία Bloom 5. Εξερευνήσεις με ενδιαφέρον (Explorations by interest) 6. Σχεδιασμός με βάση τα ενδιαφέροντα 7. Κέντρα ενδιαφέροντος 8. Κέντρα μάθησης (Learning Centers) 9. Σταθμοί μάθησης/εργασίας 10. Projects 11. Μάθηση βασισμένη στην έρευνα 12. Μάθηση με βάση την επίλυση προβλήματος 13. Αξιολόγηση 14. Δυνατότητα επιλογής τελικού προϊόντος 15. Προσαρμογή ρυθμού εργασίας 16. Χρήση διαβαθμισμένων δραστηριοτήτων 17. Αναλογίες, μεταφορές και οπτικές αναπαραστάσεις 18. Προσεγγίσεις «από το όλο στο μέρος» και «από το μέρος στο όλο» 19. Επαναδιδασκαλία δεξιοτήτων 20. Εμπλουτισμός περιεχομένου - content enhancement 21. Σύμπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος - Compacting curriculum 22. Αξιοποίηση διαφορετικών μαθησιακών προτιμήσεων (π.χ. Gardner) 23. Χρήση ποικιλίας υλικών
--	--

Διδακτικά μέσα διαφοροποιημένης διδασκαλίας

1. Games to practice
2. Αξιοποίηση ερωτημάτων των μαθητών
3. Ιστοεξερευνήσεις/ WebQuests
4. Λογοτεχνικοί κύκλοι
5. Προσαρμογή των οδηγιών
6. Σκαλωσιά/ Scaffolding
7. Φυσική δραστηριότητα
8. Χρήση μίνι διδασκαλιών για συγκεκριμένες δεξιότητες
9. Γραφικοί οργανωτές/εννοιολογικοί χάρτες
10. Προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι
11. 3-2-1 Summarizer/ 3 πράγματα που έμαθα, 2 τρόποι που μπορώ να τα αξιοποιήσω, 1 απορία
12. 4 γωνιές/ Four Corners
13. Frayer model
14. Homework checkers
15. Inside-Outside Circle
16. Just in Time Teaching (JiTT)
17. Learning badges/ κονκάρδες
18. Pass the Ball/ Πάσες ερωτήσεων
19. RAFT
20. Κολλητοί ανάγνωσης
21. Think-Pair-Share
22. Think-Tac-Toe
23. Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό
24. Διαγράμματα KWL
25. Διαπραγμάτευση κριτηρίων/ Μαθησιακά συμβόλαια
26. Δραστηριότητες αναφοράς/σφουγγάρι- anchoring
27. Αναλυτικό, δημιουργικό ή πρακτικό τελικό προϊόν, οπτικό, ακουστικό ή κιναισθητικό προϊόν
28. Έκθεση 1 λεπτού/ One Minute Essay
29. Υλικό διαφορετικής αναγνωστικής δυσκολίας
30. Ημερολόγιο μάθησης
31. Καθοδηγούμενες σημειώσεις
32. Κάρτες απάντησης/ Κάρτες Ναι/όχι, thumb it/
33. Κάρτες εισόδου/ εξόδου
34. Κύβοι/ Cubing
35. Κύκλοι ενδιαφέροντος
36. Λίστα με λέξεις κλειδιά πριν τη διδασκαλία
37. Λίστες ελέγχου
38. Μενού
39. Μνημονοκάρτες
40. Οδηγοί μελέτης
41. Παιχνίδι ρόλων
42. Περίληψη βασικών ιδεών
43. Πίνακες επιλογών
44. Πολλαπλά κείμενα
45. Προσομοίωση
46. Προσωπική ατζέντα
47. Ρολόγια ραντεβού
48. Ρουμπρίκες
49. Σωκρατικό σεμινάριο

Παρακάτω παρουσιάζεται μια ενδεικτική αντιστοίχιση μεταξύ συγκεκριμένων στρατηγικών και μέσων με τα οποία μπορεί να υλοποιηθεί η συγκεκριμένη στρατηγική. Η επιλογή του μέσου εξαρτάται από τους στόχους, το στάδιο της διδασκαλίας, το γνωστικό αντικείμενο ή το προσωπικό στυλ του εκπαιδευτικού. Σε κάθε περίπτωση, η παρουσίαση εδώ είναι ενδεικτική και αναδεικνύει το πλήθος των επιλογών που υπάρχουν για τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να υλοποιήσουν διαφοροποιημένη διδασκαλία

Ενδεικτική αντιστοίχιση στρατηγικών με διαφορετικά μέσα διαφοροποίησης

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	ΥΛΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΜΕ:
3. Επικέντρωση σε βασικές έννοιες (Big Ideas)	1. Περίληψη βασικών ιδεών 2. Λίστα με λέξεις κλειδιά πριν τη διδασκαλία 3. Λίστες ελέγχου
6. Σχεδιασμός με βάση τα ενδιαφέροντα	1. Κύκλοι ενδιαφέροντος 2. Think-Tac-Toe 3. RAFT 4. Φυσική δραστηριότητα 5. Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό 6. Think-Pair-Share 7. Games to practice
7. Κέντρα ενδιαφέροντος	1. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες 2. Ρουμπρίκες 3. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες 4. Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό 5. RAFT 6. Σκαλωσιά/ Scaffolding 7. Οδηγοί μελέτης 8. Games to practice
8. Κέντρα μάθησης (Learning Centers)	1. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες 2. Ρουμπρίκες 3. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες 4. Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό 5. RAFT 6. Σκαλωσιά/ Scaffolding 7. Οδηγοί μελέτης 8. Think-Tac-Toe 9. Μενού 10. Πίνακες επιλογών
13. Αξιολόγηση	1. Διαπραγμάτευση κριτηρίων/ Μαθησιακά συμβόλαια 2. Ρουμπρίκες 3. Κάρτες εισόδου/ εξόδου 4. Κάρτες απάντησης/ Κάρτες Ναι/όχι 5. Ημερολόγιο μάθησης

	6. Έκθεση 1 λεπτού/ One Minute Essay 7. Διαγράμματα KWL 8. 3-2-1 Summarizer/ 3 πράγματα που έμαθα, 2 τρόποι που μπορώ να τα αξιοποιήσω, 1 απορία 9. Frayer model 10. Αναλυτικό, δημιουργικό ή πρακτικό τελικό προϊόν, οπτικό, ακουστικό ή κιναισθητικό προϊόν 11. Think-Tac-Toe 12. Μενού
14. Δυνατότητα επιλογής τελικού προϊόντος	1. Think-Tac-Toe 2. Μενού 3. Πίνακες επιλογών 4. Αναλυτικό, δημιουργικό ή πρακτικό τελικό προϊόν, οπτικό, ακουστικό ή κιναισθητικό προϊόν
16. Χρήση διαβαθμισμένων δραστηριοτήτων	1. Think-Tac-Toe 2. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες 3. Προσαρμογή των οδηγιών 4. Προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι 5. RAFT 6. Δραστηριότητες αναφοράς/σφουγγάρι- anchoring 7. Έκθεση 1 λεπτού/ One Minute Essay 8. Καθοδηγούμενες σημειώσεις 9. Κάρτες εισόδου/ εξόδου 10. Κύβοι/ Cubing 11. Μενού 12. Πίνακες επιλογών
19. Επαναδιδασκαλία δεξιοτήτων	1. Χρήση μίνι διδασκαλιών για συγκεκριμένες δεξιότητες 2. Σκαλωσιά/ Scaffolding 3. Οδηγοί μελέτης 4. Λίστα με λέξεις κλειδιά πριν τη διδασκαλία 5. Λίστες ελέγχου 6. Καθοδηγούμενες σημειώσεις
21. Σύμπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος - Compacting curriculum	1. Διαπραγμάτευση κριτηρίων/ Μαθησιακά συμβόλαια 2. Υλικό διαφορετικής αναγνωστικής δυσκολίας 3. Πολλαπλά κείμενα
22. Αξιοποίηση διαφορετικών μαθησιακών προτιμήσεων (π.χ. Gardner)	1. Think-Tac-Toe 2. Μενού 3. Πίνακες επιλογών 4. Αναλυτικό, δημιουργικό ή πρακτικό τελικό προϊόν, οπτικό, ακουστικό ή κιναισθητικό προϊόν 5. Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό 6. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες 7. Reading Partners and Audio/Video 8. Think-Pair-Share

Για την υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν αρχικά στρατηγικές και μέσα που δεν απαιτούν σημαντική προετοιμασία, έως ότου αισθανθούν έτοιμοι, είτε μόνοι τους είτε σε συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς να προχωρήσουν σταδιακά σε δραστηριότητες πιο απαιτητικής προετοιμασίας.

Στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Απλής προετοιμασίας

15. Γνωρίζω, Κατανοώ, Κάνω
16. Επικέντρωση σε βασικές έννοιες (Big Ideas)
17. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση την ταξινομία Bloom
18. Εξερευνήσεις με ενδιαφέρον (Explorations by interest)
19. Μάθηση βασισμένη στην έρευνα
20. Μάθηση με βάση την επίλυση προβλήματος
21. Αξιολόγηση
22. Δυνατότητα επιλογής τελικού προϊόντος
23. Προσαρμογή ρυθμού εργασίας
24. Χρήση διαβαθμισμένων δραστηριοτήτων
25. Προσεγγίσεις «από το όλο στο μέρος» και «από το μέρος στο όλο»
26. Επαναδιδασκαλία δεξιοτήτων
27. Χρήση ποικιλίας υλικών
28. Αξιοποίηση διαφορετικών μαθησιακών προτιμήσεων

Σύνθετης προετοιμασίας

1. Ξεκινώντας από το τέλος (backward planning)
2. Σχεδιασμός με βάση τα ενδιαφέροντα
3. Κέντρα ενδιαφέροντος
4. Κέντρα μάθησης (Learning Centers)
5. Σταθμοί μάθησης/εργασίας
6. Projects
7. Αναλογίες, μεταφορές και οπτικές αναπαραστάσεις
8. Εμπλουτισμός περιεχομένου - content enhancement
9. Σύμπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος - Compacting curriculum

Μέσα διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Απλής προετοιμασίας

15. Games to practice
16. Αξιοποίηση ερωτημάτων των μαθητών
17. Ιστοεξερευνήσεις/ WebQuests
18. Προσαρμογή των οδηγιών
19. Προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι
20. 3-2-1 Summarizer/ 3 πράγματα που έμαθα, 2 τρόποι που μπορώ να τα αξιοποιήσω, 1 απορία
21. Κολλητοί ανάγνωσης
22. Think-Pair-Share
23. Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό
24. Διαγράμματα KWL
25. Έκθεση 1 λεπτού/ One Minute Essay
26. Ημερολόγιο μάθησης
27. Καθοδηγούμενες σημειώσεις
28. Κάρτες απάντησης/ Κάρτες Ναι/όχι, thumb it
29. Κάρτες εισόδου/ εξόδου
30. Λίστα με λέξεις κλειδιά πριν τη διδασκαλία
31. Λίστες ελέγχου
32. Μνημονοκάρτες
33. Παιχνίδι ρόλων
34. Περίληψη βασικών ιδεών
35. Ρολόγια ραντεβού
36. Pass the Ball/ Πάσες ερωτήσεων
37. Homework checkers
38. Inside-Outside Circle
39. Just in Time Teaching (JiTT)
40. 4 γωνιές/ Four Corners
41. Frayer model

Σύνθετης προετοιμασίας

1. Σκαλωσιά/ Scaffolding
2. Φυσική δραστηριότητα
3. Χρήση μίνι διδασκαλιών για συγκεκριμένες δεξιότητες
4. Learning badges/ κονκάρδες
5. RAFT
6. Think-Tac-Toe
7. Γραφικοί οργανωτές/ εννοιολογικοί χάρτες
8. Διαπραγμάτευση κριτηρίων/ Μαθησιακά συμβόλαια
9. Αναλυτικό, δημιουργικό ή πρακτικό τελικό προϊόν, οπτικό, ακουστικό ή κιναισθητικό προϊόν
10. Υλικό διαφορετικής αναγνωστικής δυσκολίας
11. Κύβοι/ Cubing
12. Κύκλοι ενδιαφέροντος
13. Μενού
14. Πίνακες επιλογών
15. Πολλαπλά κείμενα
16. Προσομοίωση
17. Προσωπική ατζέντα
18. Ρουμπρίκες
19. Σωκρατικό σεμινάριο
20. Λογοτεχνικοί κύκλοι
21. Δραστηριότητες αναφοράς/σφουγγάρι- anchoring
22. Οδηγοί μελέτης

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι μια προσέγγιση που αξιοποιεί ήδη υπάρχουσες στρατηγικές και πρακτικές, από αρκετούς επιστημονικούς και επαγγελματικούς χώρους . Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μια σύγχυση σχετικά με το περιεχόμενο κάθε όρου, με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούμε τον ίδιο όρο με διαφορετικό περιεχόμενο ή διαφορετικούς όρους με κοινό περιεχόμενο. Παρακάτω, παρουσιάζεται ένα ευρετήριο των πιο συχνών σχετικών όρων με στόχο τη βέλτιστη επικοινωνία και τη δημιουργία ενός κοινού κώδικα σχετικά με τη ορολογία που χρησιμοποιούμε.

Ευρετήριο στρατηγικών και μέσων διαφοροποιημένης διδασκαλίας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ & ΜΕΣΑ	ΜΕ ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ...
A	
Αξιοποίηση διαφορετικών μαθησιακών προτιμήσεων (Gardner)	Η αξιοποίηση διαφορετικών μαθησιακών προτιμήσεων αναφέρεται στη διαμόρφωση από τον/την εκπαιδευτικό ενός ευέλικτου πλαισίου διδασκαλίας που επιτρέπει σε κάθε μαθητή/τρια να χρησιμοποιεί τους δικούς του τρόπους και στρατηγικές κατάκτησης γνώσεων και απόκτησης δεξιοτήτων ώστε να επιτύχει καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα
Αξιοποίηση ερωτημάτων που ήδη έχουν οι μαθητές	Η θέση ερωτημάτων και η εύρεση απαντήσεων είναι ένας εξαιρετικά σημαντικός τρόπος μάθησης που βασίζεται στη διερεύνηση, καθώς συμβάλλει στην αποτελεσματική δημιουργία γνώσεων. Επιπλέον αναγνωρίζει την ευθύνη και τη συνεισφορά των μαθητών στη διδασκαλία.
Αξιοποίηση παιχνιδιού (Games to practice)	Ένα καλά σχεδιασμένο παιχνίδι οδηγεί τους παίκτες/μαθητές μέσω προσεκτικά σχεδιασμένων εργασιών να προχωρήσουν σε μεγαλύτερες προκλήσεις και μπορούν να υποστηρίξουν όλων των ειδών τους εκπαιδευόμενους.
B	
Βιντεοσκοπημένο και ηχογραφημένο υλικό	Βίντεο, κινούμενα γραφικά με αφήγηση, ταινίες, συνεντεύξεις, μαγνητοφωνημένες ή οπτικοποιημένες διασκευές λογοτεχνικών κειμένων, ντοκιμαντέρ, αποσπάσματα από εκπομπές, δελτία ειδήσεων, δελτία καιρού κ.λπ.

Γ	
Γνωρίζω, Κατανοώ, Κάνω (Know, Understand and Do – KUD)	Η οργάνωση των μαθησιακών στόχων σε α) γνώση, η οποία σχετίζεται με γεγονότα, ορισμούς, ημερομηνίες και άλλες βασικές πληροφορίες που πρέπει να θυμούνται οι μαθητές/τριες, β) κατανόηση, η οποία αφορά έννοιες, αρχές ή γενικεύσιμες ιδέες που πρέπει να κατανοήσουν ή γ) δεξιότητες, συγκεκριμένες συμπεριφορές (π.χ. συνεργασία, εργασία σε ομάδες) και τρόπους επεξεργασίας (π.χ. παράφραση, περίληψη, κατηγοριοποίηση κ.λπ.).
Δ	
Διδασκαλία «πάνω στην ώρα» (Just-in-time teaching - JiTT)	Οι μαθητές/τριες εκτελούν στοχευμένα διαμορφωμένες εργασίες, οι οποίες αποστέλλονται ηλεκτρονικά στον/στην εκπαιδευτικό σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα πριν το επόμενο μάθημα στην τάξη. Ο/Η εκπαιδευτικός τις διαβάζει, συλλέγει πληροφορίες για το επίπεδο ετοιμότητας των μαθητών/τριών, για να ρυθμίσει το μάθημα της τάξης, ώστε να ταιριάζει στις ανάγκες τους.
Ε	
Εμπλουτισμός περιεχομένου (Content enhancement)	Ο εμπλουτισμός του περιεχομένου αναφέρεται στους εκπαιδευτικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος που ο/η εκπαιδευτικός χαρακτηρίζει ως βασικούς να αφομοιωθούν από τους μαθητές/τριες, και για αυτό σχεδιάζει και χρησιμοποιεί τεχνικές (ρουτίνες) διδασκαλίας που ενεργοποιούν την αλληλεπίδραση των μαθητών/τριών με το περιεχόμενο της διδασκαλίας.
Εννοιολογική χαρτογράφηση	Οι εννοιολογικοί χάρτες (concept maps) ανήκουν στους γραφικούς οργανωτές (graphic organizers), και αποτελούν ένα σαφές μέσο αναπαράστασης δεδομένων και πληροφοριών με τρόπο που είναι οπτικά ενδιαφέρων και κατανοητός και αναδεικνύει την ύπαρξη σχέσεων ή την εσωτερική οργάνωση μίας έννοιας.
Εξερευνήσεις με βάση τα ενδιαφέροντα (Explorations by interest)	Προσαρμογή του προγράμματος σπουδών με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών δίνοντάς τους πολλαπλές οδούς εξερεύνησης σε ένα συγκεκριμένο θέμα.
Επικέντρωση σε βασικές έννοιες (Big Ideas)	Οι βασικές έννοιες (Big Ideas) είναι νοητικές κατασκευές που είναι διαχρονικές, καθολικές και αφηρημένες. Περιλαμβάνουν βασικές αρχές, θεωρίες, γενικές αλήθειες και γενικεύσιμες ιδέες που μπορούν εφαρμοστούν σε διαφορετικά θέματα, πλαίσια ή

	προβλήματα που συναντούν οι μαθητές/τριες σε διαφορετικές φάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας ή σε διαφορετικά διδακτικά αντικείμενα.
I	
Ιστοεξερευνήσεις (WebQuests)	Είναι δομημένες διερευνητικές δραστηριότητες μαθητών, στις οποίες το μεγαλύτερο μέρος των πληροφοριών αντλούνται από τον Παγκόσμιο Ιστό.
K	
Κέντρα ενδιαφέροντος	Είναι χώροι που μπορεί να γίνουν διάφορες δραστηριότητες ή εργασίες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Αποτελούν ένα είδος Κέντρου Μάθησης, όπου τα υλικά και τα έργα οργανώνονται γύρω από κάτι που ενδιαφέρει τους μαθητές.
Κέντρα μάθησης (Learning Centers)	Είναι περιοχές μελέτης και δράσης μέσα στην τάξη, στις οποίες οι μαθητές μπορούν να εργάζονται ατομικά ή σε ζεύγη ή σε μικρές ομάδες. Μπορεί να οργανώνονται με βάση θεματικές ή γνωστικά αντικείμενα.
Κολλητοί ανάγνωσης (Reading Partner)	Πρόκειται για ζευγάρια μαθητών/τριών που συνεργάζονται για να μελετήσουν ένα κείμενο. Οι κολλητοί ανάγνωσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε ποικίλα διδακτικά αντικείμενα με στόχο την άντληση πληροφοριών, την κατανόηση ή την επεξεργασία ενός κειμένου, την υποστήριξη και την ενίσχυση της συνεργασίας.
Κονκάρδες (Learning badges)	Οι κονκάρδες είναι εικονικά βραβεία, τα οποία χρησιμοποιούνται ως ένα σύστημα επιβράβευσης των μαθητών/τριών.
Λ	
Λογοτεχνικοί κύκλοι	Σχηματίζονται όταν οι μαθητές μοιρασμένοι σε μικρές ομάδες συγκεντρώνονται για να συζητήσουν ένα βιβλίο ή ένα θέμα που διάβασαν.
M	
Μάθηση βασισμένη στην έρευνα (Inquiry Based Learning)	Στηρίζεται κυρίως στις αναζητήσεις, απορίες και ερωτήσεις των μαθητών παρά στην παρουσίαση της διδακτέας ύλης από τον/την εκπαιδευτικό. Οι μαθητές/τριες εμπλέκονται σε δύσκολες προβληματικές ή καταστάσεις που έχουν όμως ανοιχτή λύση σε βαθμό που να είναι αποδεκτό ένα εύρος λύσεων και απαντήσεων. Στόχος είναι ο μαθητής να εμπλακεί προσωπικά στη γνωστική διαδικασία και να μάθει πώς να μαθαίνει μόνος του.

Μάθηση με βάση την επίλυση προβλήματος (Problem-Based Learning-PBL)	Μέσω αυτού του μοντέλου προσεγγίζεται η γνώση και οι δεξιότητες, ως προϊόντα ατομικής γνωστικής συγκρότησης και εμπειρίας, αφού ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι να βοηθά και να καθοδηγεί τους μαθητές στην αναζήτησή της. Προκαλεί ενδιαφέρον στους/στις μαθητές/τριες, γιατί οδηγούνται στην επίλυση πραγματικών προβλημάτων αναζητώντας απάντηση σε ερωτήματα με το δικό τους ρυθμό και σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες, συνδυάζοντας γνώσεις από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα.
Μενού (learning menu)	Ένα μενού αποτελείται από ένα σύνολο δραστηριοτήτων και ασκήσεων που σχετίζονται με το γνωστικό αντικείμενο ή έννοια που επιθυμεί να διδάξει ο/η εκπαιδευτικός από το οποίο οι μαθητές/τριες επιλέγουν δραστηριότητες και εργασίες για να επεξεργαστούν σύμφωνα με τις προτιμήσεις τους.
Μέσα-έξω στον κύκλο (Inside-outside circle)	Είναι μια συνεργατική τεχνική μάθησης. Οι μαθητές/τριες σχηματίζουν δύο ομόκεντρους κύκλους και διαδοχικά περιστρέφονται για να συνομιλήσουν με τον/την επόμενο/η συμμαθητή/τρια για να απαντήσουν ή να συζητήσουν τις ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού. Αυτή η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή ποικίλων πληροφοριών, την παραγωγή νέων ιδεών και την επίλυση προβλημάτων.
Μοντέλο Frayer (Frayer model)	Ο σκοπός του μοντέλου Frayer είναι να αναλύσει και να προσδιορίσει λέξεις και έννοιες. Πρόκειται για ένα γραφικό οργανωτή που παρέχει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να περιγράψουν μια λέξη/έννοια με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους. Ο γραφικός οργανωτής Frayer, συνήθως, περιλαμβάνει τα παρακάτω τέσσερα πλαίσια που περιβάλλουν την κεντρική λέξη ή έννοια ή ιδέα: ορισμός, χαρακτηριστικά, παραδείγματα, μη παραδείγματα.
≡	
Ξεκινώντας από το τέλος (backward planning)	Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινάει τον σχεδιασμό της διδασκαλίας ορίζοντας σαφείς μαθησιακούς στόχους με βάση τι ακριβώς θέλει να ξέρουν οι μαθητές/τριες στο τέλος της διδασκαλίας. Οι επιλογές γίνονται με επίκεντρο την κατανόηση σε βάθος και στη συνέχεια επιλέγει τους τρόπους αξιολόγησης της μάθησης, τα βήματα, τις διδακτικές μεθόδους και τα μέσα που θα αξιοποιήσει.

Π

Πάσες ερωτήσεων (Pass the Ball)	Οι πάσες ερωτήσεων είναι ένα παιχνίδι ερωτήσεων, στο οποίο ο/η εκπαιδευτικός διατυπώνει μία ερώτηση και δίνει «πάσα» στον μαθητή/τρια για να την απαντήσει. Εάν η ερώτηση απαντηθεί σωστά, ο μαθητής/τρια μπορεί να επιχειρήσει να βάλει καλάθι (Κατάλληλο για παιδιά μικρότερης ηλικίας). Εάν δυσκολεύεται να απαντήσει ή απαντήσει λάθος, δίνει «πάσα» σε ένα συμμαθητή/τρια του για να απαντήσει.
Παιχνίδι ρόλων (Role-playing)	Το παιχνίδι ρόλων αποτελεί ένα τρόπο εργασίας όπου μέσα από μια κατάσταση, ένα σενάριο ή ένα πρόβλημα οι μαθητές/τριες αναλαμβάνουν ρόλους δημιουργώντας πιθανούς διαλόγους υποδυόμενοι τους ρόλους αυτούς. Αυτό το είδος μαθησιακής εμπειρίας μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά γνωστικά αντικείμενα προσφέροντας χρήσιμες ευκαιρίες μάθησης.
Πίνακες επιλογών (Choice boards)	Οι πίνακες επιλογών αποτελούν ένα γραφικό τρόπο οργάνωσης που επιτρέπει στους μαθητές/τριες να επιλέξουν διαφορετικής μορφής εργασίες και ασκήσεις για να μάθουν για μια συγκεκριμένη ιδέα.
Προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι	Η προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι αναφέρεται στη διαφοροποίηση και στις δραστηριότητες εμπέδωσης κατά τη μελέτη στο σπίτι, ώστε να εξασφαλίζεται η ολοκλήρωση των εργασιών από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Για παράδειγμα: • Επιτρέψτε σε έναν μαθητή να απαντήσει σε ερωτήσεις προφορικά αντί για γραπτά, ή πληκτρολογώντας σε έναν υπολογιστή, αντί να γράψει με το χέρι. • Επιτρέψτε στο/στη μαθητή/τρια να απαντήσει διαφορετικά/εναλλακτικά σε μία εργασία.
Προσαρμογή των οδηγιών	Η «Προσαρμογή των οδηγιών» κατά την εφαρμογή της Διαφοροποιημένης διδασκαλίας αφορά την προληπτική, οργανωμένη και ταυτόχρονα ευέλικτη εναρμόνιση της διδασκαλίας ώστε να αρθούν εμπόδια που μπορεί να υπάρχουν στην κατανόηση από τις ίδιες τις οδηγίες. Δεν αφορούν προσαρμογές στο ίδιο το έργο που απαιτείται, αλλά μόνο στην πρόσβαση στο τι απαιτείται να κάνει ο μαθητής και η μαθήτρια.
Προσωπική Agenda	Πρόκειται για εξατομικευμένες λίστες δραστηριοτήτων/ασκήσεων που ο/η μαθητής/τριας πρέπει να ολοκληρώσει σε συγκεκριμένο χρόνο, συνήθως σε διάστημα δύο ή τριών εβδομάδων. Διαφοροποιείται η μορφή τους ανάλογα με την ηλικία και τις δεξιότητες των μαθητών.

P	
Ρόλος-Κοινό-Μορφή-Θέμα (RAFT, Role-Audience-Format-Topic)	Το RAFT (Ρόλος-Κοινό-Μορφή-Θέμα) είναι ένας πίνακας ή ένας γραφικός οργανωτής, ο οποίος καθοδηγεί τους μαθητές/τριες στην παραγωγή γραπτού λόγου. Όλοι ενθαρρύνονται να σκεφτούν και να κατανοήσουν το ρόλο τους ως συγγραφείς αναλαμβάνοντας συγκεκριμένο ρόλο, λαμβάνοντας υπόψη το κοινό που θα απευθυνθούν, τη μορφή του κειμένου που θα δημιουργήσουν και το θέμα που θα προσεγγίσουν.
Ρουμπρίκες	Είναι ένα εργαλείο περιγραφικής αξιολόγησης με διαβαθμισμένα κριτήρια επίτευξης μιας εργασίας. Δεν αποτελεί ένα τυποποιημένο τεστ. Η χρήση της ρουμπρίκας υποστηρίζει τη σαφήνεια στην αξιολόγηση και στην οργάνωση διαβαθμισμένων μαθησιακών έργων. Επιπλέον, συντελεί στην κατανόηση από τους μαθητές των απαιτήσεων του έργου και στην αυτό-αξιολόγησή τους.
Σ	
Σκαλωσιά (Scaffolding)	Ο όρος αναφέρεται σε μια σταδιακά μειούμενη παροχή υποστήριξης από την πλευρά του εκπαιδευτικού έως ότου ο/η μαθητής/ήτρια να μπορεί να εργαστεί αυτόνομα σε σχέση με τον εκάστοτε στόχο.
Σκέφτομαι-Συνεργάζομαι-Μοιράζομαι (Think-Pair-Share)	Το «Σκέφτομαι-Συνεργάζομαι-Μοιράζομαι» (Think-Pair-Share) είναι μία συνεργατική πρακτική διδασκαλίας. Οι μαθητές/τριες αρχικά σκέφτονται ή εργάζονται μόνοι τους, στη συνέχεια εργάζονται σε ζεύγη και μετά μοιράζονται την εργασία τους με άλλους σε μικρή ή σε μεγάλη ομάδα.
Σταθμοί μάθησης εργασίας	Η τάξη χωρίζεται σε σταθμούς εργασίας και όλοι/ες οι μαθητές/τριες σε ομάδες περνούν διαδοχικά από όλους τους σταθμούς. Οι μαθητές/τριες εκτελούν διαφορετικές δραστηριότητες, προσαρμοσμένες στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες τους και στο τέλος της διαδικασίας, όλοι/ες έχουν περάσει από όλους τους «σταθμούς εργασίας». Η δραστηριότητα των σταθμών λειτουργεί καλά για να ξεκινήσει μια νέα ενότητα ή για να διερευνηθεί σε βάθος κάτι που οι μαθητές/τριες έχουν ήδη μελετήσει και τους προκάλεσε το ενδιαφέρον.
Σύμπτυξη Αναλυτικού Προγράμματος (Compacting)	Αναφέρεται στην προσαρμογή του περιεχομένου του Αναλυτικού Προγράμματος που οι μαθητές/τριες γνωρίζουν με νέο περιεχόμενο, με επιλογές εμπλουτισμού ή άλλες πρόσθετες δραστηριότητες έτσι ώστε το αναλυτικό πρόγραμμα και η διδακτέα ύλη να ανταποκριθούν στις μαθησιακές ανάγκες του συνόλου της τάξης. Η Σύμπτυξη Αναλυτικού

Curriculum)	Προγράμματος/Compacting Curriculum αξιοποιείται συχνά για μαθητές που έχουν ήδη κατακτήσει τους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος που προβλέπονται.
Σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση ταξινομίες (ταξινομία Bloom)	Η ταξινομία Bloom ακολουθεί θεωρητικά ένα συνεχές από τις χαμηλότερες στις υψηλότερες δεξιότητες σκέψης, διαχωρίζοντας τα γνωστικά έργα σε έξι επίπεδα, από τα πιο απλά στα πιο σύνθετα: Γνώση, Κατανόηση, Εφαρμογή, Ανάλυση, Σύνθεση, Αξιολόγηση.
Σχεδιασμός με βάση τα ενδιαφέροντα	Τα ενδιαφέροντα των μαθητών σχετίζονται με τα θέματα που προκαλούν την περιέργεια και εμπνέουν τους μαθητές για περαιτέρω εμπλοκή στη μάθηση
Σχέδιο Εργασίας (Project)	Ως βασικές προϋποθέσεις για την υλοποίηση των Σχεδίων Εργασίας θεωρούνται η ενεργός συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας και η πραγματοποίηση δραστηριοτήτων βιωματικής μορφής με αφετηρία τα ενδιαφέροντα ή τους προβληματισμούς των παιδιών. Η πορεία του σχεδιάζεται από την ομάδα και ο κύριος στόχος είναι η παραγωγή ενός έργου, το οποίο μπορεί να είναι μία αισθητική σύνθεση, μία χειροπρακτική κατασκευή ή να οδηγεί στη λύση ενός προβλήματος ή στην απάντηση ενός ερωτήματος που είχε τεθεί αρχικά από την ομάδα.
Σωκρατικό σεμινάριο	Το Σωκρατικό Σεμινάριο αποτελεί μία διαδικασία μαθησιακής συζήτησης γύρω από ένα θέμα ή ένα κείμενο. Η συζήτηση διεξάγεται στο πρότυπο της Σωκρατικής μεθόδου των ερωτήσεων, απαντήσεων και των επαγωγικών συλλογισμών. Στο πλαίσιο της συζήτησης, οι μαθητές ακούνε προσεκτικά τα σχόλια των άλλων, σκέπτονται κριτικά για τον εαυτό τους και εκφράζουν τις δικές τους σκέψεις και τις απαντήσεις τους στις σκέψεις των άλλων.
Τ	
Τέσσερις γωνίες (Four Corners)	Ο/Η εκπαιδευτικός υποβάλλει στους/στις μαθητές/τριες μια ερώτηση περιεχομένου ή αναφέρει μια αμφιλεγόμενη δήλωση. Οι μαθητές/τριες θα έχουν δύο λεπτά να αναλογιστούν την απάντηση και τότε θα πρέπει να επιλέξουν τη θεματική γωνιά στην τάξη που έχει διαμορφωθεί με υλικό που αντιστοιχίζεται στην απάντησή τους. Αυτή η τεχνική διεγείρει τη μάθηση μέσω της κίνησης και της συζήτησης. Επίσης προωθεί την ακρόαση, τη λεκτική επικοινωνία, την κριτική σκέψη και τη λήψη αποφάσεων.

Τι γνωρίζω;- Τι Θέλω να μάθω;- Τι έμαθα; (Know– Want to know- Learned - KWL)	Είναι γραφικοί οργανωτές που βοηθούν τους/τις μαθητές/τριες να οργανώνουν πληροφορίες πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από ένα μάθημα. Τα πρώτα δύο βήματα (Τι γνωρίζω;- Τι Θέλω να μάθω;) μπορούν να ενεργοποιήσουν τις προηγούμενες γνώσεις, να ενθαρρύνουν τους/τις μαθητές/τριες να κάνουν προβλέψεις και να μοιραστούν τους στόχους του μαθήματος. Το τελευταίο βήμα (Τι έμαθα;) συμβαίνει μετά την ανάγνωση και τη διδασκαλία, όταν οι μαθητές/τριες επιβεβαιώνουν τι έχουν διαβάσει και ποιες νέες πληροφορίες και γεγονότα έχουν μάθει.
3 πράγματα που έμαθα, 2 πράγματα που θέλω να μάθω περισσότερα, 1 απορία (3-2-1 Summarizer)	Αυτή η τεχνική παρέχει μια δομή στους/στις μαθητές/τριες να εμπλέκονται ενεργητικά στη μάθησή τους, να καταγράφουν όσα έχουν κατανοήσει και να συνοψίζουν τη μάθησή τους, ώστε η γνώση να γίνει προσωπική. Παρέχει επίσης τη δυνατότητα στους/στις εκπαιδευτικούς να εντοπίζουν σημεία που χρειάζονται εκ νέου διδασκαλία, καθώς και σημεία που έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.
Τοίχος Γκράφιτι	Πρόκειται για έναν κοινό χώρο γραφής (μεγάλο φύλλο χαρτιού ή ο πίνακας της τάξης) όπου οι μαθητές καταγράφουν τα σχόλια, τις παρατηρήσεις, τις ερωτήσεις τους. Οι μαθητές/τριες με την αναγραφή ενός κειμένου με συνθήματα ή ζωγραφική σε μεγάλες συνήθως επιφάνειες, π.χ. σε τοίχους καταθέτουν την ατομική τους σκέψη δημιουργώντας έναν τοίχο γκράφιτι με συνθέσεις όλης της τάξης.
Τρίλιζα (Think-Tac-Toe)	Η τρίλιζα είναι ένας πίνακας εννέα κελιών, στα οποία ο/η εκπαιδευτικός τοποθετεί διαφορετικές δραστηριότητες. Εστιάζει σε ένα μάθημα, μια ενότητα ή ένα κεφάλαιο και μπορεί να προσαρμοστεί για τη διδασκαλία διαφορετικών αντικειμένων. Οι μαθητές/τριες επλέγουν μια τριάδα δραστηριοτήτων για να κάνουν τρίλιζα. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ορθή τοποθέτηση των δραστηριοτήτων, ώστε κάθε τρίλιζα να καλύπτει τους ίδιους μαθησιακούς στόχους.
Φ	
Φυσική δραστηριότητα	Η «Φυσική δραστηριότητα» στην τάξη συντίθεται από πολλές, μικρές ενότητες φυσικής δραστηριότητας διάρκειας δύο έως και δέκα λεπτών που οργανώνονται από τους εκπαιδευτικούς και συμβάλλει στην αύξηση των επιπέδων φυσικής δραστηριότητας και του ακαδημαϊκού επιτεύγματος συνάμα.
Χ	

Χρήση μίνι διδασκαλιών για συγκεκριμένες δεξιότητες	Η «μίνι – διδασκαλία» είναι μια εστιασμένη διδασκαλία είναι η οποία επικεντρώνει σε μία δεξιότητα ή σε μία έννοια που θεωρείται απαραίτητη για τη διεξαγωγή της επερχόμενης κανονικής διδασκαλίας.
Homework Checkers	Οι εκπαιδευτικοί επιτρέπουν στους/στις μαθητές/τριες κατά τη διάρκεια του μαθήματος να γράψουν τις απαντήσεις τους σε ερωτήσεις ή να βρουν τη λύση σε ασκήσεις ή σε όποια εργασία δεν είχε ολοκληρωθεί στο σπίτι. Επίσης οι μαθητές/τριες μπορούν να δουλέψουν σε μικρές ομάδες και να συγκρίνουν τις απαντήσεις που έδωσαν με αυτές των συμμαθητών/τριών τους, να προχωρήσουν σε τροποποιήσεις της εργασίας τους και να δικαιολογήσουν τις αλλαγές τους.

* Το ευρετήριο να συμπληρωθεί με βάση τα τελικά παραδοτέα των εμπειρογνομόνων , τα οποία δεν ήταν διαθέσιμα έως 26/3/2020.

Ανεξάρτητα από τις συγκεκριμένες στρατηγικές και μέσα που θα επιλέξουμε στην προσπάθεια υλοποίησης της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

- ✓ **ΦΡΟΝΤΙΖΟΥΜΕ ΝΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΝΕΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ, ΕΝΝΟΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ**
- ✓ **ΕΠΙΛΕΓΟΥΜΕ ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ**
- ✓ **ΣΥΝΔΥΑΖΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΜΕΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ**